

המיצ"ב הפנימי תשע"ה – מידע והמלצות

בשנת הלימודים תשע"ה יתקיים המיצ"ב במתכונת מעודכנת שתמשיך ותשלב הערכה חיצונית (מיצ"ב חיצוני) עם הערכה פנימית איכותית (מיצ"ב פנימי).

כמו בשנים עברו, בתי ספר שאינם משתתפים במיצ"ב החיצוני לכיתות ה' ו-ח' בשנה נתונה, יוכלו לקבל את המבחנים בליווי חומרי עזר לצורך העברה פנימית (מיצ"ב פנימי). המבחנים יהיו לשימוש פנימי בלבד, ובית הספר לא יידרש לדווח על תוצאות המבחנים לגורם חיצוני כלשהו.

בשונה משנים עברו, ההחלטה אם להעביר את המיצ"ב הפנימי לכיתות ה' ו-ח' היא בידי בית הספר, ורק בתי ספר שהזמינו מראמ"ה את המבחנים קיבלו עותקים מודפסים שלהם.

מבחן המיצ"ב בשפת-אם לכיתות ב' יועבר רק במסגרת המיצ"ב הפנימי. המטרה היא לבדוק אם התלמידים רכשו את מיומנויות הקריאה והכתיבה המצופות בשלב זה, ואם הם מוכנים לאתגרים הלימודיים העומדים לפניהם בהמשך. יש חשיבות רבה לרכישת מיומנויות של שפת-אם, ולכן יישלחו המבחנים האלה לכל בתי הספר היסודיים, והעברתם לתלמידים תהיה בגדר חובה. תוצאות המבחנים ישמשו את המורים להכוונת הלמידה ולשיפורה, הן ברמת הכיתה והן ברמת התלמיד. על-פי התוצאות שיתקבלו, יתנו המורים משוב לתלמידים, שמטרתו קידום ושיפור של הלמידה. כלומר, לא יינתנו ציונים מספריים או מילוליים במבחנים האלה (כמו טוב, טוב מאוד וכד'), אלא יינתן משוב בונה בעל-פה או בכתב.

מומלץ כי המורה הממלא את תפקיד רכז ההערכה בבית הספר יסייע לצוותי ההוראה בגיבוש ההחלטות הנוגעות למיצ"ב הפנימי, בהפקת התועלת מהמבחנים, בניתוח תשובות התלמידים, במתן פרשנות לתשובות האלה, בהסקת מסקנות הנוגעות לתהליכי ההוראה והלמידה בבית הספר ובתכנון דרכי פעולה.

פרטים נוספים על המתכונת המעודכנת של המיצ"ב פורסמו בתחילת חודש ספטמבר בחוזר מנכ"ל סה"1, סעיף 4.1-2 "ראמ"ה – מערך המבחנים, המחקרים והסקרים הארציים לשנת הלימודים התשע"ה" ובאתר האינטרנט של ראמ"ה (ראו "חוזרי מנכ"ל – ראמ"ה" בסרגל העליון בעמוד הראשי).

א. מידע כללי

1. רשימת חומרי המיצ"ב הפנימי ואמצעי הפצתם לבתי הספר:

מועד ההפצה/הפרסום	אופן ההפצה/הפרסום	רשימת חומרי המיצ"ב הפנימי
פורסמו בנובמבר 2014	אתר האינטרנט של ראמ"ה	<ul style="list-style-type: none"> מפרטי המבחנים
לפני מועד המיצ"ב הפנימי (כמפורט להלן בסעיף 2)	עותקים מודפסים יגיעו לבתי הספר על ידי שליח	<ul style="list-style-type: none"> מבחנים בעבור כל כיתה בשכבות הרלוונטיות (לפי מספר התלמידים) מחוונים לבדיקה דפי חישוב ציונים לתלמיד
כמה ימים לאחר מועד המיצ"ב הפנימי בכל תחום דעת	אתר האינטרנט של ראמ"ה	<ul style="list-style-type: none"> מיפוי שאלות המבחן לפי נושאים ומיומנויות מיצביות והסברים על אופן השימוש בהן

2. מועד הגעת החומרים לבית הספר ומועדי העברה מומלצים: מארז המבחנים בכל תחום דעת יגיע לבית הספר על ידי שליח לפני המועדים המפורטים בטבלה שלהלן. במארז תהיה מעטפה למנהל שבה מבחן לדוגמה ומחווון; מעטפה למורה שבה מבחן, מחווון ודפי חישוב ציונים לתלמיד; מעטפה נוספת שבה מבחנים לתלמידים.

מומלץ להעביר את המבחנים במועדים המפורטים בטבלה. בית הספר רשאי לדחות את המועד הזה, אך יש להביא בחשבון את האפשרות שהמבחן ייחשף לתלמידים עוד בטרם העברתו. תופעה כזו התרחשה בשנים עברו ופגעה בחלק מבתי הספר שבחרו להעביר את המבחנים במועדים מאוחרים מאלה שהומלצו על ידי ראמ"ה.

המועדים המומלצים להעברת מבחני המיצ"ב הפנימי – תשע"ה*

תחום הדעת	מועד מומלץ למבחן המיצ"ב הפנימי	הכיתה
אנגלית	יום שלישי, 24 במרץ 2015 ד' בניסן תשע"ה	ה', ח'
מדע וטכנולוגיה	יום שלישי, 5 במאי 2015 ט"ז באייר תשע"ה	ח' בלבד
שפת-אם (עברית וערבית)	יום חמישי, 21 במאי 2015 ג' בסיון תשע"ה	ב', ה', ח'
מתמטיקה	יום רביעי, 3 ביוני 2015 ט"ז בסיון תשע"ה	ה', ח'

* העברת מבחני המיצ"ב הפנימיים לכיתות ה' ו-ח' אינה חובה והיא כפופה להחלטת בית הספר (מתכונת רשות).
העברת מבחן המיצ"ב בשפת-אם לכיתות ב' היא חובה.

** מבחן המיצ"ב בשפת-אם לכיתות ב' נבנה כך שהוא מתאים להעברה ממוצלת בשני מועדים. לכן מומלץ להעביר אותו במועד המופיע בטבלה ובמועד נוסף לפי החלטת בית הספר.

3. מספר הנוסחים ("טורים") שבית הספר יקבל בעבור כל כיתה נבחנת: בכל אחד מתחומי הדעת של כיתות ח' יישלחו לבתי הספר מבחנים בשני נוסחים (טור א' וטור ב'). הנוסחים נבדלים זה מזה בסדר השאלות. המיצבית שתועלה לאתר ראמ"ה תיתן מענה לכך.
במבחנים לכיתות ה' ובמבחן בשפת-אם לכיתות ב' יהיה רק נוסח אחד.
המבחן בשפת-אם לכיתות ב' מורכב משני חלקים: חלק א', הכולל נוסח מבחן מלא ובו, בין היתר, טקסט מסוגה אחת ושאלות הנלוות אליו, וחלק ב', הכולל רק טקסט מסוגה אחרת ושאלות הנלוות אליו. כדי לא להעמיס על הילדים, מומלץ להעביר כל חלק ביום אחר.

4. משך העברת המבחן לתלמידים ומתכונת העברתו:

- כל אחד מן המבחנים נבנה כך שהתלמידים יוכלו להשיב בנינוחות על כל השאלות שבו בפרק זמן שאינו עולה על 90 דקות.
- תלמידים שיזדקקו לזמן נוסף כדי להשלים את המבחן, יוכלו לקבל תוספת זמן בכפוף להחלטת בית הספר.
- המבחן בשפת-אם לכיתות ב' נבנה כך שחלק א' יועבר במשך שיעור או שניים (לפי הצורך). חלק ב' קצר יותר, וכדאי להקצות לו שיעור אחד (כ-45 דקות).
- אפשר לחלק כל אחד מהמבחנים לכמה חלקים ולהעביר אותם במועדים שונים (למשל במבחן בשפת-אם, להעביר טקסטים שונים במועדים שונים).

ב. כיצד להיערך לפני העברת המבחן לתלמידים?

✓ לנתח את תוכן המבחן מבעוד מועד, ולקבוע מה יועבר לתלמידים:

המבחנים נבנו בהלימה לתכנית הלימודים בכל תחום דעת, ובהתאם לציפיות מהתלמידים בכל שכבת גיל, כפי שהוגדרו על ידי משרד החינוך.

מאחר שמדובר בכלי הערכה פנימיים, ומאחר שיש שונות בין בתי הספר בתהליכי ההוראה-למידה, ייתכן שחלק מן המבחנים אינם נמצאים בהלימה מלאה עם סדר ההוראה והלמידה והיקפה בפועל בבית הספר (בחלק מן הכיתות בשכבה או בכולן). מסיבה זו הצוות החינוכי בבית הספר יכול להתאים לצרכים הייחודיים של בית הספר את תוכנו של כל מבחן, את אופן העברתו ואת אופן חישוב הציונים. לשם כך מומלץ כי צוות בית הספר יעיין בשאלות המבחן ויכיר אותן עוד טרם העברת המבחן לתלמידים. כדאי לעיין גם במפרט המבחן, שמפורטים בו התכנים והמיומנויות הנבדקים. במידת הצורך אפשר להנחות את התלמידים שלא להשיב על שאלות העוסקות בנושאים שלא נלמדו בכיתה, ובכך להתאים את המבחן להיקף הלמידה בכיתה ולתלמידים מתקשים.

✓ להיערך לבחינת תלמידים המשתייכים לאוכלוסיות מיוחדות (לפי הצרכים הפרטניים של התלמידים הנבחים):

- יש להכין מראש אמצעי בחינה מיוחדים (למשל חוברות מוגדלות לתלמידים עם קשיי ראייה).
- יש להקצות כיתה נפרדת וכוח אדם בהתאם לצורך, וליידע את התלמידים הזכאים על ההתאמות שיקבלו (למשל שכתוב תשובות המבחן, הפסקות, יציאה לשירותים, חלוקת המבחן למקטעים והקראה).

(הנספח עוסק בהתייחסות לתלמידים המשתייכים לאוכלוסיות מיוחדות במיצ"ב הפנימי).

✓ להכין את הציוד הנדרש (מהתלמידים ומבית הספר):

חשוב להכין מבעוד מועד את הציוד הנדרש למבחן, וליידע את התלמידים בנוגע לציוד שלא יוכלו להיעזר בו, לפי הפירוט שלפניכם:

המבחנים באנגלית (לכיתות ה' ו-ח') –

- נגן תקליטורים – במבחן יש משימות בהבנת הנשמע. לשם כך חשוב להצטייד בנגן תקליטורים בכל אחת מהכיתות. תקליטור (דיסק) שבו המשימות בהבנת הנשמע יצורף למעטפה שתישלח לבית הספר.
- מילון – במבחנים באנגלית אין להיעזר במילון. במבחנים אלה נבדקת השליטה בשפה האנגלית, ובכלל זה שליטה באוצר המילים המתאים לשכבת הגיל הנבחנת (כאשר מופיעות מילים שלא מצופה מהתלמידים להכירן, הפירושים שלהן מוצגים במבחן). מסיבה זו השימוש במילון אינו מתאים במבחנים אלה, על אף היותו משמעותי בתהליכי ההוראה והלמידה בכיתה.

המבחנים במתמטיקה –

במבחן במתמטיקה לכיתה ה' נבדקת, בין היתר, השליטה במיומנויות שונות במספרים ובפעולות חשבוניות, ובכלל זה שליטה בלוח הכפל וביצוע פעולות כמו כפל מספר חד-ספרתי במספר דו-ספרתי או תלת-ספרתי. לכן השימוש במחשבון או בחומר עזר, כמו לוח הכפל או לוח המאה, אינו מתאים במבחנים אלה. לפניכם טבלה שבה מוצג הציוד הנדרש והציוד האסור במבחנים במתמטיקה לכיתות ה' ו-ח'.

נדרש לשימוש במבחן (✓) או אסור (✗)	הציוד
✓ כיתה ה' ✓ כיתה ח'	
✗ כיתה ה' ✓ כיתה ח'	
✗ כיתה ה' ✗ כיתה ח'	חומר עזר, כמו לוח הכפל או דף נוסחאות

ג. לאחר ביצוע המבחן ובתום הבדיקה

1. הליך למידה מניתוח תשובות התלמידים: חשוב ומומלץ כי צוות ההוראה בבית הספר יבצע ניתוח איכותני של תשובות התלמידים (נוסף על הניתוח הכמותי המתבצע באמצעות חישוב הציונים), ובפרט חשוב לזהות דפוסים שכיחים של תשובות שגויות. את הניתוח מומלץ לבצע על בסיס המחווון המצורף למבחן. מהלך כזה הוא הזדמנות ללמידה שיתופית של צוותים מתחומים שונים בבית הספר, והוא עשוי לתרום משמעותית לשיפור תהליכי למידה, הוראה והערכה של תלמידים ושל מורים בבית הספר.
2. שימוש בכלי עזר לניתוח תוצאות מבחני המיצ"ב הפנימי: ראמ"ה מעמידה לרשות בתי הספר (באתר האינטרנט) כמה פלי עזר והסברים נלווים לניתוח תוצאות המבחנים.
 - מיצבית כיתתית – המיצבית הכיתתית היא כלי עזר המבוסס על תוכנת אקסל. היא מסייעת בחישוב הציונים של תלמידי הכיתה במבחני המיצ"ב הפנימי, ומספקת תמונת מצב של הישגי הכיתה במבחן. בתשע"ד הותאמה המיצבית הכיתתית לניתוח התוצאות של שני הנוסחים בכל כיתה, ואפשר יהיה להיעזר בה גם אם יוחלט בבית הספר לוותר על כמה שאלות במבחן.
 - מיצבית שכבתית – המיצבית השכבתית היא כלי עזר המבוסס על תוכנת אקסל. היא מסייעת בחישוב ההישגים השכבתיים במבחני המיצ"ב הפנימי. המיצבית השכבתית מספקת נתונים בנוגע לתחומים אלו: (1) הישגי כלל התלמידים בשכבה; (2) השוואה בין ההישגים בכיתות מקבילות.
 - דפי חישוב ציונים לתלמיד (דף אישי לכל תלמיד) – דפים אלו נועדו למי שאינם מעוניינים להשתמש בכלי המיצבית, והם מסייעים לחשב את הציונים לתלמידים. הדפים נועדו לסיוע למורה ואין לתת אותם במקום משוב לתלמידים.
3. החזרת המבחנים לתלמידים: לאחר ניתוח מעמיק של ביצועי התלמידים (כמתואר לעיל) חשוב ומומלץ להחזיר לתלמידים את מחברות המבחן עם משוב אינטגרטיבי (המשלב את המסקנות מכל המבחן). במשוב כזה כדאי להתייחס לנקודות החוזק ולנקודות שבהן דרוש שיפור, ולהמליץ על דרכים לשיפור. חשוב לשים לב כי בהתאם לחוזר מנכ"ל תשעה/2(א), סעיף 3.1-50, בכיתה ב' לא יימסרו לתלמידים ציונים מספריים, אלא יינתן לכל תלמיד משוב מילולי בכתב ובעל-פה על ביצועיו כדי לכוון אותו להמשך הלמידה.

נספח: התייחסות לאוכלוסיות מיוחדות

מומלץ לספק לתלמידים עם צרכים מיוחדים את התנאים הניתנים להם בלמידה השוטפת ובמבחנים בבית הספר לאורך השנה.

להלן הצעות לאופן התייחסות לאוכלוסיות מיוחדות:

תלמידים שהם עולים חדשים הנמצאים בארץ פחות משנה אחת, ותלמידים בכיתות אולפן או בכיתות קלט: המיצ"ב נועד לתלמידים השולטים בשפת המבחן, ונועד לבדוק את רמת השליטה שלהם בחומר הלימודים. על כן מבחני המיצ"ב אינם מתאימים לאוכלוסיית התלמידים הזאת. עם זאת, בית הספר יכול לשקול את האפשרות לבחון את התלמידים האלה בתנאים מותאמים, על פי מידת שליטתם בשפה ועל פי יכולתם להבין כהלכה טקסט כתוב.

מבדקי שפה המתאימים לעולים חדשים הלומדים בכיתות ג' עד ט' נמצאים באתר האינטרנט של ראמ"ה (בחלונית "הערכה בית ספרית", בנושא "מבדקי שפה").

תלמידים שהם עולים חדשים הנמצאים בארץ בין שנה אחת לשלוש שנים: מומלץ לסייע בהקראת המבחנים לתלמידים המשתייכים לקבוצה זו ומתקשים בקריאה. כדי לעשות זאת בלי להפריע לתלמידים האחרים, רצוי להקצות כיתה נפרדת שבה יוכל המורה להקריא את המבחן.

תלמידים עם לקויות למידה שאינם זכאים לתמיכה מתכנית השילוב: בקבוצה זו נכללים תלמידים שאינם זכאים לתמיכה מתכנית השילוב (בין שעברו אבחון בידי גורם חיצוני ובין שלא), אך מתמודדים עם קשיי למידה, בעיקר בקריאה ובכתיבה. הכוונה היא לתלמידים שבית הספר הכיר בצורך לספק להם תנאים מותאמים בתהליך הלמידה השוטף ובמבחנים המתקיימים בבית הספר לאורך השנה. **מומלץ לבחון תלמידים אלה באותו האופן שבו נוהגים בדרך כלל לבחון אותם בבית הספר¹.** תלמידים עם קשיים בקשב ובריכוז ייבחנו בתנאים מותאמים על פי הצורך ועל פי החלטת בית הספר (חדר נפרד, כיתה שקטה, חלוקת המבחן למקטעים קצרים וכדומה).

תלמידים הלומדים בכיתות רגילות וזכאים לתמיכה מתכנית השילוב, יפעלו כפי שנקבע בוועדת שילוב: השתתפות תלמידים אלה במבחנים הפנימיים על בסיס מערך ההערכה של כלל המערכת היא חלק משילובם המיטבי בה. מומלץ כי תהליכי ההערכה שלהם בכל תחומי הדעת הנכללים במיצ"ב הפנימי יתקיימו בהלימה מרבית עם תהליכי ההערכה של החינוך הרגיל. הצוות החינוכי-טיפולי בשיתוף ההורים, התלמיד וגורמי ההדרכה יגבשו את ההחלטות אם התלמיד ייבחן ובאיזה אופן. כל זאת בהתאם ליכולת הקוגניטיבית, הרגשית והחברתית של התלמיד, בכל תחום דעת בנפרד ובהתאם לתכנית האישיית שלו – תכנית חינוכית יחידנית (תח"י).

¹ במבחני שפת-אם, לרוב ההמלצה היא שלא לאפשר לתלמידים התאמה של הקראה (אלא במקרים קיצוניים), כיוון שמטרת המבחן היא לבדוק את היכולת של התלמיד להתמודד עם טקסט כתוב ולא עם טקסט מושמע.

מאחר שמבחני המיצ"ב מבוססים על תכנית הלימודים הכללית בכל תחום דעת, ייתכן שהם אינם מתאימים להיקף הלמידה של התלמידים המשתייכים לקבוצה זו. לכן בית הספר יכול לפטור אותם מכל המבחן, או מחלקים מסוימים שלו או משאלות מסוימות בו.

כדי לאפשר תנאי היבחנות הולמים לתלמידי השילוב שישתתפו במיצ"ב הפנימי (לפי החלטה שהתקבלה בבית הספר), מומלץ להתאים את דרכי ההיבחנות ללקות שלהם.

להלן דוגמאות להתאמות אפשריות:

- הקראה של הטקסט ו/או של השאלות במבחן על ידי מורה (מומלץ שלא להחיל התאמה זו במבחני השפה)
- מתן תוספת זמן
- היבחנות בחדר נפרד ושקט
- חלוקת המבחן למקטעים קצרים

רשימת של התאמות נוספות, בהתאם ללקויות השונות, אפשר למצוא באתר האינטרנט של האגף לחינוך מיוחד (בלשונית): [פדגוגיה בחינוך המיוחד -- תכנון לימודים – תהליכי הערכה בקרב תלמידים עם צרכים מיוחדים](#).